

Det fede landskab

- landbrugets næringsstoffer og naturens tålegrænser

Af geolog Per S. Sundberg, *GeologiskNyt*

Vandmiljøplanen vil i løbet af få år halvere landbrugets kvælstof-forurening. Men dette er ikke tilstrækkeligt til at overholde naturens tålegrænser ifølge Naturrådets vismandsrapport 2002. Det er også nødvendigt med beskyttelse af sårbare naturområder og en radikal omlægning af landbrugets produktion. Rapporten opstiller fire scenarier for fremtidens landbrug.

Lidt om Naturrådet

Naturrådet blev i år ramt af regeringens sparekniv. Trods dette fortsætter Naturrådet sit arbejde via privat og egen finansiering og de fire vismænds stædighed. Rådet skal være med til at sætte dagsordenen for debatten om bæredygtig udnyttelse og udvikling af naturen og landskabet og bidrage til, at disse emner får en mere synlig placering i samfundsdebatten.

At standse bevillingerne til et sådant arbejde kan virke noget besynderligt med mindre det da er for at undgå for meget fokus på den førte miljø- og landbrugspolitik.

Rapporten

Naturrådets rapport beskæftiger sig med det intensive landbrugs overforbrug af kvælstof og fosfor, dvs. overernæring af jorden – deraf rapportens titel. Af de tilførte mængder kvælstof ender 2/3 som forurening i naturen, hvor den skader naturværdier som heder, lobeliesøer og højmoser. I lyset af samfundets ønske om at opnå en bæredygtig udvikling mener vismændene bag rapporten ikke, at dette næringsstof(over)forbrug er et skridt i den rigtige retning.

Naturens tålegrænser

Disse nås, når forurenende stoffers påvirkning af natur og miljø har væsentligt skadelig effekt. Definitionen af "væsentlig effekt" er politisk bestemt, hvorimod fastsættelsen af grænserne er videnskabeligt bestemt. Rapporten definerer en lang række naturtypers tålegrænser og gennemgår flere af disse mht. fx forureningskilder, effekt og sårbarhed. Ligeledes angives overskridelser for en række naturtyper, og her ser det værst ud for højmoser og lobeliesøer samt

hav og fjord. Rapporten anviser et acceptabelt niveau på ca. 125-150.000 tons kvælstofforurening/år.

Scenarier for fremtidens landbrug

Rapporten opstiller fire scenarier for fremtidens landbrug:

I scenarie A, Vandmiljøplanens landbrug, fastfryses produktionen på det nuværende niveau. Det er nødvendigt med en kvælstofeffektivitet på 43 % for at nå målet med en halvering. Men dermed er naturens tålegrænser blevet overskredet. Hvis effektiviteten øges, nedsættes tabet (scenarie B); nedsættes svineproduktionen derimod med en trediedel (scenarie C) frigøres landbrugsarealer til andre formål, fx naturbeskyttelse.

Højteknologisk landbrug

I scenarie B forudsættes en kvælstofeffektivitet på 50 %. Fastholdes svineproduktionen på det nuværende niveau, kan vandmiljøplanen holdes, men naturens tålegrænser er overskredet. Nedsættes svineproduktionen derimod fra 35 til 23 mio. slagtesvin, er kvælstoftabet under 200.000 tons/år, men tålegrænserne overskrides. Nedsættes produktionen til 10 mio. svin kan ca. 25 % af landbrugsarealerne tages ud af drift, og kvælstoftabet reduceres til ca. 150.000 tons/år, hvorved der bliver mulighed for, at grænserne respekteres.

Kombinationsscenario

Scenarie C er en blanding af scenarie A og B med højteknologisk så vel som det mere klassiske landbrug. 1/3 af arealerne drives

højteknologisk, 1/3 lavteknologisk og ca. 1/3 går ud af produktion. Kvælstofeffektiviteten er ca. 45 %, til gengæld er svineproduktionen ca. 17 mio. svin, hvilket reducerer kvælstoftabet til ca. 190.000 tons/år. Dette giver en mulighed for, at tålegrænserne respekteres.

Økologisk omlægning

I dette sidste scenarie D søges den animalske og vegetabiliske produktion tilpasset det foreliggende naturgrundlag. Kvælstofeffektiviteten vil kun være 40 %, og med en produktion på hhv. 23 og 10 millioner svin årligt vil vandmiljøplanen overskrides og hhv. holdes. I ingen af tilfældene respekteres naturens tålegrænser. Skal man det, må svineproduktionen ned på ca. 4 mio. svin årligt.

Afslutning

På baggrund af de opstillede scenarier diskuteres fremtidens udviklingsstrategier, og der peges på forskellige virkemiddelstrategier og forhindringer samt de forskellige udviklingsstrategiers betydning for det danske landskab.

Rapporten slutter af med en række konklusioner og anbefalinger, der opstilles som mål, principper, strategier og virkemidler. Bl.a. anbefales det at tage landbrugsjord ud til natur- og miljøformål.

Rådet skriver bl.a., at det principielt kan acceptere så mange svin, det skal være, når bare erhvervet løser sine natur- og miljøproblemer på en bæredygtig måde.

Indhold og Illustrationer

Indholdsmæssigt er der langt mere information og debat, end der her er mulighed for at gengive. Rapporten kan klart anbefales til den, der ønsker at orientere sig om fremtidens miljømæssige aspekter, eller måske bare for at blive lidt mere klog på landbrugets forurening.

De farvebilleder, der benyttes, er af god kvalitet og har et udmærket motivvalg. Lidt flere kunne man dog godt ønske sig til at "fortynde" teksten lidt med.

Agger, P., Christensen, P., Reenberg, A., Aaby, B.: *Det fede landskab – landbrugets næringsstoffer og naturens tålegrænser. Vismandsrapport 2002. Naturrådet. 96 sider, ISBN 87-983290-3-0, pris kr 100 incl. moms og forsendelse. Udgivet med støtte fra Aage V. Jensens Fonde.*